

Kirsten Fink-Jensen

Fascination

og lærerfaglighed

Billesø & Baltzer

Denne side er kopieret fra www.billesoebaltzer.dk og er beskyttet af ophavsret.
Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere
eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervmæssig brug.

FASCINATION OG LÆRERFAGLIGHED

Kirsten Fink-Jensen

FASCINATION OG LÆRERFAGLIGHED

BILLESØ & BALTZER

Denne side er købt på www.ebog.dk og er omfattet af lov om ophavsret.

Uanset evt. aftale med Copy-Dan er det ikke tilladt at kopiere
eller indscanne siden til undervisningsbrug eller erhvervsmæssig brug.

Fascination og lærerfaglighed
© Billesø & Baltzer, Værløse 2006
Forfatter: Kirsten Fink-Jensen
Omslag: Frank Eriksen
Forsidebillede: Steffen Støvring
1. udgave, 1. oplag
ISBN 87-7842-188-8
Tryk: Pozkal

Billesø & Baltzer Forlagene
Kirke Værløsevej 26 A, 3500 Værløse
E-mail: billesoe@forlagene.dk
Internet: www.billesoe.dk

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden
gengivelse af denne bog
eller dele deraf uden forlagets
skriftlige samtykke er forbudt
ifølge gældende dansk lov
om ophavsret.

Kopiering fra denne bog må kun
finde sted på institutioner, der har
indgået aftale med Copy-Dan og
kun inden for de i aftalen nævnte
rammer.

Til Lærke og Josefine

Indholdsfortegnelse

Forord	9
Indledning: Fascination og lærerfaglighed	11
Første del: Fascinationer og fagligt skøn	17
1. Børns fascinationer	18
Børns fascinationer i en børnehave	21
Fascination af dans fra TV	21
Fascination af genstande på legeplads	22
Fascination af at agere en rolle	23
Børns fascinationer i skolen	25
Fascinationer i musikundervisning	26
Fascinationer og pædagogiske øjeblikke	27
2. Fascination som fænomen	31
Kroppen i fascinationen	31
Fascination og stemthed	34
Fascinerende objekter	35
Fascination: Musikalsk stemthed	39
Et kritisk syn på fascination	40
3. Fra fascination til fagligt skøn	43
Et naturfagligt skøn	43
Inspiration – fagligt skøn som begreb	45
Fra sygepleje til pædagogisk praksis	46
Fagligt skøn i et socialt rum	47
4. Fagligt skøn i musikpædagogisk praksis	53
Aktivitet: Bevægelse til musik med specialklasselever	53
Bevægelse som musikpædagogisk aktivitet	55
Fascination af bevægelse til marchmusik	56
Bevægelse til musik som udtryksform	59
Musikken som baggrund	61
Sammenfatning: fagligt skøn i en kropslig dialog	64
Kropslige dialoger	64
Kropslig dialog – et andet syn på undervisning og læring?	66
Læring som deltagelse i musikaktiviteter	68
Læring i kropslig dialog med musikken	69
Et konkret eksempel på fagligt skøn i kropslig dialog.. ..	70
Et pædagogisk princip: en sammenfatning	76

Anden del: Fascinationer i musikundervisning med specialklassebørn	79
5. Kontekst og mål med projektet	80
Specialklassebørn i folkeskolen	80
Kontaktvanskeligheder	80
Diskurser om specialundervisning i folkeskolen	81
Inspiration: Et udviklingsarbejde om undervisningsdifferentiering	84
Erfaringer og videre pædagogiske tiltag	90
Den konkrete musikpædagogiske kontekst	91
Aspekter ved musikalske samhandlinger	93
Inspiration til udvikling af pædagogiske metoder	97
6. Temaer og samhandlinger i musikundervisning	100
Valg af fokus: Mikkel og Jimmy	101
Ligheder og forskelle i de to drenges deltagelsesmåder	102
Temaer i børns fascinationer	103
Fortællingerne	104
Mikkel og Jimmy: Deltagelse og personlige temaer	107
Tema 1: Mit yndlingsinstrument	108
Tema 2: Jeg kender den jo!	110
Tema 3: Synes du jeg var god?	114
Tema 4: Må jeg spille din melodi?	116
Tema 5: Jeg kan ikke!	116
Deltagelse og pædagogiske udfordringer	122
7. Faglige skøn i musikalske samhandlinger	
– med kontaktvanskeligheder	125
Mikkel og Jimmys kontaktvanskeligheder	127
Samhandling med børn med autistiske træk	129
Det autistiske syndrom: teorier og diagnose	129
Et fænomenologisk perspektiv på autisme	132
Mikkels deltagelse i et fænomenologisk perspektiv	134
Autisme og pædagogiske metoder	135
Anvendte metoder i musikterapi	138
Imitation – som pædagogisk metode	140
Turskift i imitation, afstemning og turtagning	140
Imitation med autister	142
Mikkel og Jimmys musikalske artikulationer	143
Imitation i bevægelse til musik	145
Mikkel imiterer Annes bevægelser	146

Turskift – som pædagogisk metode	150
Mikkels fascination af klokkespillet	150
Mikkel og Jimmy komponerer	152
Turskift: fra undervisningsform til kropslig dialog	158
Faglige perspektiver i det faglige skøn	160
De musikpædagogiske principper – en konklusion	163
Musikterapi eller musikpædagogik?	164
Sammenfatning	167
Tredje del: Fra det specielle til det generelle	169
8. Fascinationer: fælles temaer	170
Fælles temaer og læring	171
Fire temaer	171
Udtryk og deltagelsesmåder	173
Musikfaget som eksempel	176
9. Hvordan kan lærerens faglige skøn udvikles?	178
Læreren i praksis	178
Den forskende lærer	180
Forhandlinger og lærerroller i feltet	181
Observation med video i klasserummet	182
Tre forskellige indstillinger	184
Den naturlige indstilling	184
Den pædagogiske indstilling	185
Den videnskabelige indstilling	186
Forskende lærer og fagligt skøn	189
Sammenfatning	192
Litteratur	193
Register over billeder, figurer og eksempler	197
Navneregister	198
Stikordsregister	199

Forord

Denne bog er et resultat af mange års forskning med børn i forskellige institutionelle kontekster: børnehave, fritidsordning, skole og musikskole. To forskellige projekter ligger direkte til grund for arbejdet med bogen: "Læring og udtryksformer i indskoling", som blev udført sammen med cand. psych. Anne Maj Nielsen samt mit projekt "Musikdidaktiske perspektiver på læring hos børn med specielle kontaktvanskeligheder", hvor jeg var forskende lærer.

Min interesse i begge disse projekter skal ses i forlængelse af mit mangeårige arbejde som lærer i matematik, musik og idræt for børn i folkeskole og musikskole, hvor børns forskellige måder at engagere og udtrykke sig på i undervisningen kunne være inspirerende, men i enkelte tilfælde også obstruerende i forhold til det faglige sigte. Spredningen i børns forskellige udtryksmåder blev særlig tydelig i den musikundervisning med specialklassebørn, som jeg påbegyndte i 1996. Generelt var det en stor glæde at opleve, når børnene engagerede sig i aktiviteterne, og disse øjeblikke var der mange af i musikundervisningen.

I mit ph.d.-projekt har jeg beskæftiget mig med 8 – 10årige børns musikalske lytteoplevelser i skolen. Her viste sig eksempler på, at børnene kunne fascineres af noget forskelligt i den samme aktivitet. Denne bog følger op på resultaterne i ph.d.-afhandlingen ved dels at fokusere på de pædagogiske muligheder, der ligger i, at et barn bliver fascineret af noget bestemt i situationen, dels ved at undersøge, hvad det er for en faglighed læreren må være i besiddelse af for at kunne udnytte disse øjeblikke pædagogisk.

Det er mit håb, at bogen kan inspirere lærere, lærerstuderende, musiklærere og musikpædagoger samt andre, som interesserer sig for undervisning med børn, hvad enten der er tale om special- eller normalklasser. Tanken er således, at den læser, som arbejder med normale børn, fra deres egen undervisning vil kunne genkende de handle-mønstre, som karakteriserede de to drenge, som er hovedpersoner i denne bog, og at eksemplerne dermed kan være øjenåbnende for hvilke potentielle læringsmuligheder, der ligger i at tage udgangspunkt i børns fascinationer mere generelt. Ligeledes håber jeg, at bogen kan inspirere til igangsættelse af forskellige tiltag, så som pædagogisk ud-

viklingsarbejde med grupper af lærere, tilbud om supervision, etc. som kan være med til at styrke den enkelte lærers refleksion over egne handlinger i praksis, og dermed styrke lærerfagligheden.

Tak til Statens Humanistiske Forskningsråd samt Statens Musikråd, som i en periode gav økonomisk støtte til det forskningsarbejde, der ligger til grund for bogen. Tak også til de af mine kolleger, som har fulgt processen og deltaget på forskellig vis:

Cand. psych. ph.d., Anne Maj Nielsen med hvem jeg har haft et inspirerende samarbejde i projektet “Læring og udtryksformer i indskolingen”, hvorfra de fleste eksempler i 1.del af bogen er hentet; cand. mag. i musik og pædagogik, ph.d., Sven-Erik Holgersen, som er en nær samarbejdspartner inden for det musikpædagogiske og som – ligesom cand. mag. i musik, Jesper Fink-Jensen – har læst og kommenteret et tidligere udkast til bogen; cand. mag. i pædagogik og idræt, Helle Rønholt, som har inspireret med sin forskning og gennem samtaler; professor, dr. pæd. Frede V. Nielsen, som tidligt introducerede mig til det fænomenologiske perspektiv.

Tak til Steffen Støvring, Jakob og Markus, fordi jeg måtte bruge fotografiet med sneglevæddeløbet.

Men først og fremmest tak til de børn og lærere i folkeskolen, som har stillet sig til rådighed. Specielt tak til Mikkell og Jimmy, som lod mig komme tæt på, samt til deres klasselærer, med hvem jeg havde et fint samarbejde, og som var én af initiativtagerne til den værkstedsordning, som drengene deltog i. Alle navne er opdigtede.

Endelig en stor tak til min familie, specielt min mand, Ole, for tålmodighed og praktisk omsorg.

INDLEDNING:

Fascination og lærerfaglighed

Fascination

Når voksne i moden alder tænker tilbage på deres tidligere liv opleves nogle øjeblikke som særligt betydningsfulde for retningen af det livsforløb, der fulgte. Der kan være tale om inspiration, der blev bestemmende for hvilke interesser, man fik og forfulgte videre frem, eller oplevelser, der blev afgørende for hvilke valg, man traf i en given situation. Nogle af disse øjeblikke kan være forbundet med ubehagelige og endda traumatiske oplevelser, andre med forskellige former for sanseoplevelser, der vækkede nysgerrighed, forundring og fascination.

Erindring om sådanne hændelser kan blive til fortællinger, hvor episoderne sættes ind i en sammenhæng, der giver mening, og dermed bliver vigtig for oplevelsen af egen identitet. Øjeblikke af forundring, fascination eller ubehag kan på denne måde blive til store fortællinger om vendepunkter, der var bestemmende for det personlige livsforløb.

Ind i mellem disse særlige oplevelser er der mere hverdagslige oplevelser, knyttet til forskellige aktiviteter fx indkøb, arbejdsliv, skoleliv, etc. Disse forskellige former for "liv" i hverdagen, er det liv, man "virker" i, den daglige "virkelighed", hvor handlinger ofte er vanemæssige eller planmæssige mod forskellige mål. Handlinger i hverdagen er ofte baseret på indøvede rutiner, systematisk handling og/eller udviklede normer for, hvordan det fx er hensigtsmæssigt eller godt at forholde sig. Dette kræver af den enkelte en grad af tilpasning og målrettethed, som kommer til at præge den måde, man er til stede på i øjeblikket.

Udvikling af rutiner, normer, etc. er nødvendig for at kunne orientere sig og klare de udfordringer, der er i hverdagen. Men hverdagslivet kan også rumme øjeblikke, som giver mulighed for forundring, udfoldelse af nysgerrighed og fascination. Rutinemæssige og stærkt målstyrede handlinger er dels fortids-, dels fremtidsrettede og kan derfor tage opmærksomheden fra øjeblikkelige sansemæssige oplevel-